

10 uitdagingen aan het humanisme: de agenda voor een grote strijd 2.0?

De uitdagingen aan het meerjarenbeleid van het HV na 2025 wordt:

1: herformuleer ons nu te antropocentrische en volgens bronnen ‘zelfgenoegzame’ **mensbeeld**: We dienen mensen straks meer te zien als verweven en verbonden, doordacht samen levend. Als sociaal en biologisch eigenlijk kwetsbare wezens, die in symbiose ‘afhankelijk’ zijn van anderen, van andere wezens en van complexe systemen. Westerse mensen zouden liefst minder individualistisch en egoïstisch moeten gaan samenleven; ze zijn straks ook niet meer vanuit eigen belang superieur aan anderen en staan niet centraal in de wereld. Het Westerse mensbeeld mag niet meer ‘arrogant’ of ‘koloniserend’ uitwerken. We verzetten ons straks vanuit dit mensbeeld en vanuit het streven naar een goed leven tegen de huidige marktcultuur. Die verleidt immers burgers tot verharding, strijd en competitie. Dat kan straks zachter, moreler, humaner en meer eco, dus afgestemd op onze ‘partners’ (Latour) in samenlevingsnetwerken.

2. Herformuleer ook **ons wereldbeeld**: de mens is deel van de biodiverse natuur en een onoverzichtelijke kosmos (beginselen HV,1946). De aarde blijkt een dynamisch, zelfregulerend systeem, Gaia genaamd, dat ons respect, zorg en steun verdient. We leven straks behoedzaam met haar samen, in balans en bescheiden. Het ‘floreren van al het levende’, incl. de mens, staat als missie centraal. Burgers steunen dat dan door matiging van hun gedrag en door handreikingen, aan andere wezens en elkaar (zie punt 6).

-3. **Kernwaarden**: geef nieuwe contexten aan de nu meest misbruikte humanistische waarden. De *vrijheid* van handelen in het publieke domein verdient inkadering, vanuit collectieve eindwaarden als verantwoordelijkheid en verbondenheid (Van Praag). Mensen wordt gevraagd hun publieke en consumptiegedrag naar andere wezens te matigen en te verzachten. Vrijheid van spreken, van meningsuiting en handelen was immers nooit onbeperkt bedoeld

(Van Praag, Ahrendt). Burgers zoeken straks kaders voor het delen van die medeverantwoordelijkheid en ‘wederkerigheid’, naar elkaar en naar de aarde (socioloog Bouttelier). Instituties stellen namens ons weer enige grenzen aan vrijuit leven in ‘een gaaf land’. Want ‘alles kan niet meer’ (Terlouw). Zelfbeheersing en inpassing in die kaders matigen onze ambities, maar dat geeft ons weer rust, verbinding en een ontspannen ‘goed leven’. Minder is ook goed.

4. **Context**: geef context aan de nu – door de markt en media ‘geperverteerde’ – materiele levensstijlen van burgers, waarbij velen streven naar hun eigen onbeperkte invulling van *autonomie en zelfbeschikking*. Die levensdoelen gaan we straks zien als ‘relatief en relationeel’ (Roessler). Zelfbeschikking geldt wel als ultieme waarde in individuele, existentiële leefsituaties, maar verder stellen we grenzen aan ons gedrag en (materiele) verlangens. We hoeven ‘niet meer alles te zeggen en te doen’ (Bas Heijne).

5. **Dialoog**: start binnen en buiten onze beweging bezinning op sociaal-morele deugden, zoals zorgzaamheid, *compassie en wederkerigheid*, die immers het ‘cement onder de sociale orde’ zijn (sociologen). Breng burgers daarover in open dialoog met elkaar, voorbij hun bubbels. Ze delen dan hun Verhaal, hun ideaal en moraal (Bregman, Wijnberg). Ze zoeken immers graag verbanden en willen zich gehoord en gezien voelen, ook over hun maatschappelijk ‘onbehagen’(Verhaeghe). Wij, met onze gespreksmethoden en dialogische levenshouding, luisteren daarnaar en steunen verbindingen. Geestelijk verzorgers krijgen een publieke rol.

-6. **De rat race**: start de dialoog over praktische levensstijl-deugden, die we eigenlijk allen liefst nastreven. Zoals leven ‘in ontspanning en vertraging’ (Rosa) en met meer zingeving, minder in competitie (Putters). Dus we willen straks geen commercieel object meer zijn in de zgn. ‘rat race’ en ‘bullshit jobs’(Graeber, Bregman). De uitdaging is zelfreflectie te oefenen op de gewenste *leefstijlverandering*, waarin we leren tevreden te zijn met genoeg, met consuminderen en een kleine voetafdruk. De markteconomie krijgt daarom straks sociale en

ecologische kaders mee (vgl. de donut). ‘Minder, minder’ geldt voortaan voor de invloed van de marktcultuur en ‘de BV Nederland’ (Putters). Een bescheidener en rustiger leefstijl dient dus straks twee doelen: onze voetafdruk een rustiger levensstijl. Dat geeft ons *dubbel zijn*.

7. Zelfreflectie: ontwikkel met anderen educatieve projecten en programma’s over die zingevende leefstijl, mede als reflectie op de ‘*tragiek van het humanisme*’ (De Mul). We onderschatten daarbij de hardnekkige invloed van menselijke, onbewuste impulsen, verlangens en gewoonten. Burgers worden door de markt en de media gemanipuleerd tot ‘consumens’ (Kuijten). Dat staat zelfreflectie, gedragsverandering en levenskwaliteit in de weg. We leren straks onze zelfcorrigerende ratio in te zetten en volgen het voorbeeldgedrag van anderen. We houden elkaar bij de les, in Eco-dialogen en supportgroepen (vgl. Klimaatgesprekken). Eco-leven geeft een humanere cultuur en zinvoller leven, geaard. Hoe?

8. Een strategie: versterk de publieke rol van het HV en partners. Bouw een humane beweging, die zich strijdbaar en inspirerend in de publieke opinievorming beweegt. Vanwege haar publieke taak kiest ze een breed, laagdrempelig profiel: de *Humane Beweging*. Bouw gestaag aan een inspirerende *sociaal-morele rol*, die leiders soms wijst op blinde vlekken en cultuurkritiek. Die ze soms bevraagt op hun waarden en keuzes. Een rol, die ook morele vragen stelt bij ongewenst Ego-gedrag. Zo’n humane beweging geeft als morele spreekbuis een stem aan meerstemmigheid en ‘meerwaardigheid’ Een waardige stem, naast het markt-, media- en ‘minder, minder’ geweld. Wij, humanisten, willen immers juist ‘meer’: *meer waardigheid en menswaardigheid*, meer ruimte voor ‘een goed leven’ voor allen en alles, in het Westen en het Zuiden.

9. Voorhoede: die versterking naar een beweging krijgt gezicht en gewicht met humane partners: denkers en doeners uit (vrijzinnig-)‘religieuze’, spirituele of morele sferen, ruimdenkers als Human, Brainwash en De Correspondent, ea. Zo’n beweging werkt als strijdbare maatschappelijke *voorhoede* (Rotmans),

die toewerkt naar omslagpunten in een cultuurverandering en ‘humanisering’ van het publieke domein. Zij komt op voor verantwoordelijke burgers, die zich samen scharen achter eigentijdse humane en Eco-waarden. Burgers die best enige autonomie en consumptievrijheid willen inleveren en hun eigen levensstijl willen doorlichten, vanuit hun eigen Verhaal en Moraal (Wijnberg). Die verandering en actie aandurven, voorbij de eigen allergieën en taboes. Zij bewegen van Ego naar Eco, met vallen en opstaan, geleid.

10. Meerjarenbeleid: maak deze (inderdaad pittige) ambitie *tot lange-termijn-missie* van zo’n versterkte humane beweging, mede gedragen door het HV en haar Humanistisch Netwerk. *Het meerjarenbeleid voor ’26-30* van het HV zet straks de eerste stappen naar die missie. Het huidige ‘waardenloze’, politieke klimaat (van der Meer) motiveert ons, uit ‘actieve hoop’ (Macy). Die beweging biedt haar grote achterban dan hoop en een Verhaal, een stip aan de horizon.

Als aanmoediging voor de gewenste cultuurverandering toont het HV straks ook haar eigen *proces van herbezinning*. Ook wij gaan immers (pas recent) van Ego naar Eco. We geven daarom een voorbeeld, persoonlijk in ieders levenspraktijken, als ‘voorlever’ of ‘toekomstbouwer’. En dat doen we dan als collectief, in de voorhoede van die veranderbeweging.

Immers, het wordt weer tijd voor een ‘**grote strijd**’ (vgl. Van Praag), nu op publiek, moreel en ecologisch terrein. We starten dus vanaf 2025 met een grote strijd 2.0....

1^e concept, als agenda voor bezinning op het meerjarenbeleid. Voorzet door Marco, 31-10, mmv Marloes. Graag feedback, inhoudelijk of strategisch. marco@zinenzaak.nl, 0651980195.

Bronnen, literatuurstudie en verantwoording: zie de essays ‘Niet meer de maat der dingen’, over nieuwe beelden, waarden en verhalen, M. Oostdijk, 2024. Over aanleidingen, een rode draad en handreikingen.